

دده م قورقودون آتاسوزلری

توپلایان: علي.ب.تورک

Email: turkbaris2003@yahoo.com

آذربایجان ادبیاتین ان قیمتلې و ان معظم آبیده سي «کیتاب دده قورقود» تورکلرین ادبیات ساحه سینده ان اونملې یازیلاریندان بیرې سایلیر. خالق عادت – عنعنه لرینې؛ اینام و گوروشلرینې بدیعی بیرشکیلده عکس انتدیرن بومحتشم آبیده ده تورکلرین ایسلامدان اونجه و ایسلامین ایلک چاغلارینا عایت یاشایش بیچیملرینې بویازیلن ایزلرینې آماق و گورمک مومکوندور. اوغوز خالقین یاشایشلارینین بوتون آلانلارینا ایشیق توتان اثرده بیرچوخ بدیعی اوزلیکلرله قارشیشماق اولارکې هر بیرې اوزلوگونده بیر راشدیرما ساحه سي سایلیر.

بوآرادا "آتاسوزلرې" خالق ادبیاتین ان گنیش و ان اسکې وارلیقلاریندان بیرسي اولدوقوندان ان اسکې دورانلاردان برې بوتون یازیلې ادبیاتیندا و اغیزدنیشنده اوزه ل بیر یئره صاحب دیر. "اتالارسوزلرې" ائللین آغ ساققالارین و مودریکلرین؛ گلجک نسیللره اختاردیقلا رې و سولیدیکلرې حیات تجربه لرې گوردوکلرې اولایلاردان و ایشلردن و یاشایشدان درس لر اولارق؛ قیسا سوزلرله ایضاحی دیر کي دونیا گوروشلو کیشیلرینین دویغو و دوشونجه لرینې و اونلارې ایشلندنلرینې قیوراق نکالیلارین گوسترگسي سایلیر. آتاسوزلرې؛ خلق حکمتلرې و خلقین فلسفه سي دیر.

"کیتاب دده قورقود"ون یارادیجیسي سایلان "دده قورقود"دا ائللین «تامام بیلجیسي»... «غایبیدان دۆرلۆخبر سولین» «اوغوز قومونون موشکیلرینې حل اندن»... «سوزون توتوب تامام انتدیرن» بیرکیشي اولدوقوندان؛ خالقین بوتون قایغیلاریلان ماراخلانديغي اوچون دندیگي داستانلاردا و بویلاردا بولجا آتاسوزلرینین فایدالانمیش دیر.

"کیتاب دده قورقود"ون اون ایکی بویوندا توپلام 65 آتاسوزو واردیر کي اونلارې بوگونکي دیبالکدیگمیزله قارشیشلادیر دیقیمیزدا آیدینجا گورونورکي مین ایل بوسوزلرین یازیب دنیلدیگي دوراندان بویانا هنج بیر دگیشیکلیک نه تکجه تاپماییب بلکه داهادا گوزلشیب اوز دیرلرینې داهادا اتریمیش اولموشلاردیر. "کیتاب دده قورقود"دا کي آتاسوزلرین بیرچوخي کیتابین اون سوزي سایلان بولومده یئرالمیشدیر و باشقا آتاسوزلرې بویلارین ایچریلرینده تکیکده و چوخ آزاراق ایکیلی و اوچلی بیرشکیلده گلیمشیدیر. خاطیرلاتماق گرکیر "کیتاب دده قورقود" فولکلور قولارینین بیرچوخي اوزونده یئروئریب دیر کي

"اندلار" "قارقیشلار" "آقیشلار" "سایالار" ... بونلاردان بیرنجه سي دیرکي هر بیرین اوزلرینه اوزل یئرله واردیر. بوراداتوپلاندان آتاسوزلرې اورتوقرافی یازي قرارلارینا اویغون اولاراق یازلمیش اولوب؛ امما هنج بیر دیشیکلیک سوزلر اوزرینده اولماییب.

۞ اولن آدام دیرلمز.

آت آیایي کۆلک؛ اوزان دیلي چویک اولور. v.

آت ایشلر ار اویونر. v.

آت ایشلمسه ار اؤگونمز. v.

آت قارداشدان یاخین دیر. v.

آت منیم آلتیمدا بودورماسین. v.

آت یمه ین آجي اوتلار بیتسه یی. v.

آتا اوغول قازانیر؛ آد اوچون. v.

آتا سوزو ایکی اولماز. v.

آتا آدین یورتمایان خویراد اوغول بئلبندن انمسه یی. v.

آري گونوله اولسا شراب آچار. v.

آغير یوکلرین زحمتین قاتیر بیلیر. v.

آلاه – آلاه دنمیینجه ایشلر اؤنمز. v.

آنا حقي؛ تانري حقي. v.

آيدان آري؛ گوندن گورکلي. v.

اجل و عده ایرمیینجه کیمسه اولمز. v.

ارمالینا قییماینجا آدي چیخماز. v.

ازلدن یازیلماسا قول باشینا قضا گلمز. v.

اسکي پامبوق بنز اولماز. v.

اسکي دونون بیتي؛ اوکسوز اوغلانین دیلي آجي اولور. v.

اسلان انیگي ینه اسلاندر. v.

اورلاشویان سولارداشسا دنیز دولماز. v.

اوزون یاشین اوجي اولوم؛ آخري ایریلیق. v.

اوغوزون عارسيزي تورکمانین دلي سینه بنزه ر. v.

اوغول آتادان گۆرمینجه سفره چکمز. v.

اوغول آتانیڻ یئتیڻ یدر؛ ایکی گوزوندن بیریدر. v
 اوغول دخی نیله سین؛ بابا اولوب مال قالماسا. v
 اونجه سودون؛ سونرا قانیڻ؛ سوندا جانیڻ آلدی. v
 بابا مالیندان نه فایدا باشدا دولت اولماسا. v
 باش اسن اولسا؛ پورک بولونمازمی اولور. v
 بیر ایگیدین قره داغ بوموروسونجا مالی اولسا بیغار؛ دیرر طلب ایدر؛ نصیبیندن آرتیغین ییه بیلمز. v
 بیلدیگین اونوتماسا عقل پاخشی. v
 تپه گن کؤیونی سوسه گن بیرتار. v
 تکیرلیک ایلپه نی تانری سئومز. v
 چالیشان قره پولاد ئوزقیلیجن کوتلمز. v
 چیخان جان گرو گلمز. v
 دنیا شیرین؛ جان عزیز. v
 دنیا شیرین؛ جان دادلی. v
 دوغرو بول گورونورکن؛ اگر یی یولدان گلیمه یین. v
 دولتسیز شیریندن آلاسه ساخلا سین. v
 دولتلی اوغول قویسا اوجاغین گوزودور. v
 دوه جه بویوموشسن؛ کوشکجه عقلین یوخ؛ تپه جه بویوموشسن داريجا بنینین یوخ v
 قادا پولاد اوزقیلینجیم قینین دوغرار. v
 قادر تانری وئرمیینجه اربابیماز. v
 قاراواشا دون گئییرسن قادین اولماز. v
 قاری دوشمن دوست اولماز. v
 قره انشک باشینا ئوین وورسان قاتیر اولماز. v
 قره پولاد قیلچی چالماپینجا قریم دؤنمز. v
 قره قوچا قییمایینجا بول آلینماز. v
 قوناغی گلمه بن قارا انولر بیخیلسا ییی. v
 قونشی حق؛ تانری حق. v
 قیز آنادان گوزمینجه ئوگوت آلماز. v
 کول تپه جیک اولماز. v
 گونلون اوجا توتان ارده دولت اولماز. v
 گلیملی گندیملی دنیا؛ سون اوجی ئولوملی دنیا. v
 گویده آرار؛ یئترده بولور. v
 هنج ایگیده وئرمه سین قادر تانری گوز بونومی. v
 هرزه- مرزه سولمه v
 یئترده ایسه چیحار اییم؛ گویده ایسه اندیره بیم v
 یاپاغلی گویجه چمن گوزه قالماز v
 یاپا-یاپا قارلار باغسا یازا قالماز. v
 یاد اوغلی ساخلا ماقلا اوغول اولماز؛ بویوینده سالیر گندر؛ گوردوم دیمز. v
 یالان سوز بودونیا دا اولونجا؛ اولماسی ییی. v
 یانلیز ایگیت آلب اولماز؛ یوشان دییی برک اولماز. v
 یایان ارین امیددی اولماز. v

قاینقاقلار:

کتاب دده قورقود- م. ع. فرزانه-1358

Dede kurkut kitabı-Prof.Drşmuharrem ERGİN

<http://www.kitablar.com>

<http://www.kitablar.org/>